Tværgående evalueringer

Viden og udvikling
til de videregående uddannelser

Tværgående evalueringer

Viden og udvikling til de videregående uddannelser

Forord 4

Hvad er evaluering? 6

Forskellige typer evalueringer 8

Tematiske evalueringer

Sammenlignende evalueringer af udvalgte uddannelser

Evalueringer med fokus på overgange

Evalueringer med fokus på kapacitetsopbygning

Hvordan gør man evalueringer udviklings- og anvendelsesorienterede? 12

Evalueringens fokus og design

Uddannelsesinstitutionernes engagement

Evalueringens rammer

Forord

Vejen til vækst og øget velfærd går gennem viden og uddannelse. Det er der bred politisk enighed om, og der er derfor et stærkt fokus på at sikre og udvikle kvaliteten af vores videregående uddannelser. En velfungerende sektor, der tilbyder uddannelser af højeste kvalitet, er en forudsætning for, at Danmark kan klare sig – og klare sig godt – i en globaliseret verden.

Både i Danmark og resten af Europa er der etableret eksterne kvalitetssikringssystemer, som gransker, om kvaliteten af uddannelserne lever op til forventningerne, og som skal understøtte uddannelsesinstitutionerne i deres indsats for at forbedre kvaliteten af uddannelserne. Fra 2007 og frem til nu har akkreditering udgjort kernen i det danske kvalitetssikringssystem.

Fra akkreditering af uddannelser til akkreditering af institutioner

Uddannelsesministeren har fremlagt et forslag til fremtidens eksterne kvalitetssikring af de videregående uddannelser. Forslaget indebærer, at det aktuelle system med akkrediteringer på uddannelsesniveau udfases til fordel for et nyt system med akkreditering på institutionsniveau. Tanken bag institutionsakkrediteringer er, at når et universitet, en professionshøjskole eller et erhvervsakademi har opnået en institutionsakkreditering, så kan institutionen udvikle og udbyde uddannelser, uden at de skal igennem en akkrediteringsproces.

Parallelt med et nyt og forenklet akkrediteringssystem foreslår Uddannelsesministeriet, at der fremover skal gennemføres evalueringer på tværs af de videregående uddannelser. To af hovedelementerne i fremtidens kvalitetssikringssystem vil altså være: akkreditering, der sikrer, at hver institution lever op til en række minimumsstandarder for kvalitet, og evaluering med fokus på, hvordan institutionerne kan udvikle deres praksis inden for udvalgte områder, temaer og problemstillinger.

De "gamle" og de "nye" evalueringer

Der er allerede en lang tradition for evaluering af de videregående uddannelser i Danmark. I de såkaldte turnusevalueringer

fra 1992 og frem blev især universitetsuddannelserne evalueret i klynger af beslægtede uddannelser med vurderinger af hvert enkelt uddannelsessted.

I det nye system vil evalueringerne få en helt anden karakter. Der bliver ikke tale om nye turnusevalueringer, som blot erstatter akkrediteringen af enkeltuddannelser. Der bliver tale om evalueringer, som sætter fokus på sektorens og uddannelsesinstitutionernes generelle udfordringer, og som skal identificere mulige løsninger og handlemuligheder på tværs af institutioner. Fx ved at analysere, hvordan forskellige indsatser virker i forskellige miljøer og kontekster. Denne type evalueringer har EVA en lang tradition for at gennemføre på alle uddannelser.

For at give evalueringerne mest mulig værdi og bedst mulig virkning er det vigtigt, at de er tilpasset de behov, forudsætninger og ønsker, der er på både universiteter, professionshøjskoler og erhvervsakademier m.fl. Derfor kan det fx være en stor fordel, hvis institutionerne, de studerende og andre interessenter aktivt er med til at udvælge de temaer og problemstillinger, der skal evalueres.

Tværgående evalueringer indgår som et fast element i de eksterne kvalitetssikringssystemer i flere lande i Europa. Fx i Finland, hvor man hvert år gennemfører tematiske evalueringer sideløbende med auditeringer af de videregående uddannelsesinstitutioner. Også i England bliver auditeringer på institutionsniveau suppleret af landsdækkende undersøgelser og "forskningsprojekter", som skal understøtte institutionerne ved at sætte fokus på aktuelle temaer og udfordringer.

Med planerne om at evalueringer skal indgå som en integreret del af det danske kvalitetssikringskoncept, er der behov for at præcisere, hvad evalueringer på tværs af institutioner og uddannelser kan bidrage med, og hvordan de kan tilrettelægges med størst mulig nytte og effekt.

Denne folder beskriver forskellige typer af evalueringer og illustrerer, hvordan evalueringer kan understøtte uddannelsesinstitutionernes eget arbejde med at udvikle kvaliteten af deres uddannelser.

God læselyst!

Agi Csonka
Direktør,
Danmarks Evalueringsinstitut

Hvad er evaluering?

Begrebet evaluering bruges i flere betydninger. I nogle sammenhænge er evaluering et vidt begreb, der dækker over en bred vifte af vurderingsprocesser, mens evaluering her skal opfattes som en mere afgrænset betegnelse. Læs mere på modstående side.

Evaluering bruges ofte som et overbegreb til at betegne alle former for systematiske vurderingsprocesser, fx akkreditering, auditering, certificering mv. Det gør bl.a. den svenske evalueringsforsker Evert Vedung, der har formuleret den klassiske og mest udbredte definition af evaluering:

> "Evaluering er en systematisk retrospektiv vurdering af gennemførelse, præstationer og udfald af offentlig politik, som tiltænkes at spille en rolle i praktiske beslutningssituationer."
>
> Evert Vedung: Utvärdering i politik och forvaltning, 1998.

Evaluering bruges imidlertid også som en meget mere afgrænset betegnelse for åbne vurderingsprocesser, der primært er lærings- og udviklingsorienterede. I denne folder bruger vi begrebet i denne sidste betydning, hvor evalueringer adskiller sig fra fx de akkrediteringer, der har været grundelementet i den eksterne kvalitetssikring af de videregående uddannelser siden 2007.

Helt overordnet kan man sige, at akkrediteringer metodisk trækker på en europæisk kvalitetssikringstradition med et design, som altid består af fire elementer: Institutionernes redegørelse, institutionsbesøg, ekspertpanel og rapport med vurderinger. Fokus er på enkeltuddannelser eller -institutioner, og i akkrediteringsprocessen indsamler man dokumentation og vurderer, om uddannelsen eller institutionen lever op til faste minimumskriterier for kvalitet. Akkreditering kan på den måde give anledning til læring og udvikling lokalt.

Evalueringer har derimod typisk rødder i en samfundsfaglig tradition, hvor det metodiske design fastlægges ud fra evalueringens formål, og hvor der trækkes på et bredt spekter af samfundsvidenskabelige metoder – kvalitative som kvantitative. Fokus er på at afdække og vurdere praksismønstre, årsagsforklaringer bag forskellige problemfelter og effekter af nye indsatser – samlet for sektoren. Evalueringerne kan derfor bidrage med ny viden, konklusioner, perspektiver og fremadrettede anbefalinger, der typisk kommer en større gruppe til gavn: Den videregående sektor som helhed, bestemte typer uddannelser, bestemte funktioner (undervisere, ledere, vejledere m.fl.) på uddannelserne, myndigheder og lovgivere etc.

Tværgående udfordringer kræver tværgående evalueringer

Evalueringer på tværs af de videregående uddannelser skal i et nyt kvalitetssikringssystem spille sammen med de kommende akkrediteringer på institutionsniveau. Mange af de problemstillinger, udfordringer og udviklingstendenser, som det videregående uddannelsesområde står over for, er af tværgående karakter og er ikke knyttet til de enkelte uddannelser eller institutioner. Det er derfor nødvendigt at se på tværs, fx for at forstå dynamikkerne bag frafaldsproblematikken eller for at få et landsdækkende billede af institutionernes arbejde med at sikre en høj gennemførelse.

Evalueringer kan skabe refleksion og målrettet viden takket være deres udviklingsorienterede sigte og fleksibilitet i forhold til metoder og fokuspunkter. Evalueringer kan gå i dybden på udvalgte områder og leverer derfor – når de lykkes bedst – fælles forståelser og sigtepunkter for udviklingen i sektoren.

Forskellige typer evalueringer

Forskellige typer evalueringer kan hver på deres måde bidrage med ny viden og udvikling på tværs af den videregående uddannelsessektor. Læs om forskellige typer evaluering på de følgende sider.

Tværgående evalueringer er et mere fleksibelt værktøj end de kriteriebaserede akkrediteringer, som fokuserer på en række forudbestemte temaer. Evalueringer kan designes, så de matcher det formål, der er formuleret ved opstarten af hvert projekt. Samtidig kan relevant forskning inddrages, så analyser og anbefalinger til udvikling af praksis bygger på den nyeste viden. Evalueringer er derfor et godt og nødvendigt supplement til akkrediteringerne.

I dette afsnit præsenteres fire forskellige typer tværgående evalueringer, som kan bidrage med ny viden og udvikling, og som rækker ud over institutionsakkrediteringernes faste fokusområder.

Tematiske evalueringer

Tematiske evalueringer kan sætte fokus på problemstillinger, som er aktuelle og skaber kvalitetsudfordringer på et bredt udsnit af uddannelser og institutioner på tværs af uddannelsessektoren. Det gælder fx spørgsmål om rekruttering og optag af studerende, udvikling af undervisningsformer, sikring af undervisernes kvalifikationer og af det faglige miljø, vejledning, fastholdelse af studerende, internationalisering, fornyelse af prøve- og eksamensformer, modulisering og meget mere.

Tematiske evalueringer er også velegnede til at belyse spørgsmål om effekter og årsagssammenhænge. De kan derfor besvare spørgsmål som:

- Hvilke indsatser mod frafald virker bedst?
- Hvilken betydning har forskellige undervisningsformer for forskellige typer af studerende?
- Hvordan påvirker studieophold i udlandet de studerendes efterfølgende beskæftigelse?

EKSEMPLER

I de seneste år har EVA blandt andet gennemført tematiske evalueringer af **videncentre** på erhvervsakademier og professionshøjskoler, af kvaliteten af **engelsksproget undervisning** på universiteter, professionshøjskoler og erhvervsakademier, af **frafaldsårsager** og af **indsatser for fastholdelse** af studerende på erhvervsakademierne og professionshøjskolerne.

Sammenlignende evalueringer af udvalgte uddannelser

I et system, der primært er baseret på institutionsakkreditering, vil det være værdifuldt at kunne sætte fokus på en uddannelse eller en gruppe af beslægtede uddannelser gennem en udviklingsorienteret evaluering. Anledningen kan fx være, at kravene på arbejdsmarkedet har ændret sig markant, at rekrutteringsgrundlaget ser anderledes ud end tidligere, eller at det faglige felt flytter sig internationalt. De enkelte uddannelsessteder står alle med de samme udfordringer, og der kan ligge et stort læringspotentiale i at sammenligne og vurdere praksis og resultater. Ligheder og forskelle, fx i prioritering af fagelementer, i valg af lærings- og undervisningsformer og på de studerendes læringsudbytte, vil træde tydeligt frem, når det er ensartede uddannelser, der evalueres. Tværgående evalueringer af uddannelser giver derfor mulighed for erfaringsudveksling og inspiration inden for udvalgte fokusområder uden den binding, der ligger i akkrediteringers faste kriterier. En evaluering vil med andre ord kunne tilrettelægges fleksibelt, så den målrettes de udviklingsønsker og -behov, der er tale om i de enkelte tilfælde. En særlig perspektivrig mulighed er at inddrage internationale erfaringer, så der bliver tale om videnudveksling mellem danske og udenlandske uddannelser.

EKSEMPLER
De seneste år har EVA gennemført sammenlignende evalueringer og analyser af flere uddannelser, fx et komparativt studium af de **nordiske læreruddannelser**, af **danske og engelske kemiuddannelser**, **international benchmarking af Kunstakademiets Arkitektskole** mv.

Evalueringer med fokus på overgange

Der har i mange år været fokus på at skabe smidige overgange og gode videreuddannelsesmuligheder i det danske uddannelsessystem. Regeringens målsætninger om sammenhæng i de videregående uddannelser har skabt fornyet fokus på dette emne. Overgangsproblemstillinger ligger i sagens natur uden for den enkelte institutions primære ansvarsområde, og institutionsakkrediteringer vil derfor ikke kaste lys over emnet.

I tværgående evalueringer vil man fleksibelt kunne sætte fokus på relevante overgangsproblemstillinger, fx på konkrete muligheder og barrierer for dimittender, som ønsker at videreuddanne sig fra et kvalifikationsniveau til det næste, på optagelsesprocedurer og -systemer eller på studenterstrømme i uddannelsessystemet.

EKSEMPLER

De seneste år har EVA fx gennemført evalueringer af de erhvervsrettede institutioners **meritpraksis**, af gymnasiereformens målsætninger om at styrke studenternes reelle **studiekompetence** og forudsætninger for at kunne gennemføre en videregående uddannelse, og af **suppleringsuddannelsen** til den sundhedsfaglige kandidatuddannelse (cand.scient.san.).

Evalueringer med fokus på kapacitetsopbygning

Ud over udvikling sigter evalueringer som regel på at vurdere kvalitet og skabe gennemsigtighed, men de kan også have et decideret kapacitetsopbyggende formål. Her vil der typisk blive sat fokus på at understøtte institutionernes evne til at håndtere bestemte udfordringer, og evalueringerne har derfor i deres substans et rent formativt eller udviklende sigte. Det primære formål vil med andre ord ikke være at give omverdenen indblik i bagvedliggende mekanismer eller styrker og svagheder ved institutionernes aktuelle praksis, men derimod at opbygge eller udvikle institutionernes egne kompetencer til at håndtere udfordringerne på bestemte områder. Evaluering vil her danne rammen om undersøgelses- og refleksionsprocesser, hvor de ansvarlige finder løsninger med sparring og bistand fra evaluator.

EKSEMPLER

Eksempler herpå kan være evalueringer, der understøtter og faciliterer arbejdet med at udvikle og beskrive lærings- og kompetencemål, at udvikle effektive fastholdelsesstrategier, eller med at opnå det bedst mulige samspil mellem akkreditering og internt kvalitetsarbejde. EVA gennemfører løbende evalueringskurser, hvor institutionerne får viden, feedback og refleksionskompetence til arbejdet med aktuelle problemstillinger i forbindelse med evaluering.

Hvordan gør man evalueringer udviklings- og anvendelsesorienterede?

Gode evalueringer giver læring og fører til udvikling. Flere forhold i og omkring evalueringen har betydning for, om den opfattes som nyttig og brugbar. Læs om dem her.

Evalueringens fokus og design

Evalueringer kan have til formål at vurdere, om en given aktivitet lever op til lovgivning, kvalitetsstandarder, intentioner, forventninger mv. Men evalueringer bliver først rigtig interessante, når de bidrager med læring, der fører til reel udvikling.

Danske og nordiske erfaringer peger på, at evalueringer udmærket kan opfylde et behov for at vurdere, om en given indsats lever op til forventningerne, og samtidig have læring og udvikling som hovedformål.

Der er dog en række krav, man må stille til den måde, evalueringerne designes på, for at de reelt vil bidrage til læring og udvikling – og dermed opleves som værdifulde for institutionerne.

Det er vigtigt, at evalueringen har et klart udviklingsfokus, som kommer til udtryk i dens design:

- **Fokus på god praksis:** Tværgående evalueringer kan have et eksplicit fokus på at identificere og beskrive eksempler på god praksis, fx velstrukturerede procedurer i meritvurderinger eller særligt vellykkede måder at koble undervisningen til arbejdsmarkedet. Her vil de øvrige institutioner kunne finde inspiration til, hvordan de kan udvikle deres egne måder at håndtere udfordringerne på.

- **Fokus på udviklingsmuligheder:** Evalueringer kan afdække, hvilke forhindringer institutionerne oplever i deres arbejde med en bestemt problemstilling, fx forskningsbasering eller udviklingsbasering af uddannelserne, og hvilke muligheder institutionerne har for i højere grad at opfylde egne og udefrakommende målsætninger på området. På den måde kan evalueringer også bidrage til udvikling ved at kaste lys over handlemulighederne både for institutioner, myndigheder og evt. andre parter.

- **Fokus på redskaber til udvikling:** Evalueringerne kan have som målsætning at udvikle redskaber, der kan understøtte institutionerne i deres udviklingsprocesser. Det kan fx være selvaudite-ringsværktøjer, erfarings- og inspirationshæfter eller spørgeguides og -skemaer til internt brug.

Uddannelsesinstitutionernes engagement

Institutionernes eget engagement er helt afgørende for, at udviklingspotentialet i evalueringerne bliver realiseret. Det er vigtigt, at institutionerne oplever, at de selv bliver klogere, hvis de skal gå aktivt og offensivt ind i en evaluering:

- **Indbygget refleksion:** Refleksions- og læringsmuligheder kan med fordel indbygges undervejs i evalueringsforløbet for at understøtte engagementet. Det kan fx være i form af en selvevaluering, hvor institutionerne skal vurdere styrker og svagheder ved deres egen nuværende praksis og pege på udviklingsmuligheder. Mange institutioner vil gøre dette, uanset hvordan evalueringen er tilrettelagt, men evaluatoren kan aktivt tilrettelægge processen, så refleksion og læring fremmes.

- **Aktiv opfølgning:** Evaluatoren kan tilbyde forskellige former for proces- og udviklingsforløb under og efter selve evalueringen. På den måde får institutionerne mulighed for at omsætte og forankre den viden og læring, som er kommet ud af evalueringen, i deres egen organisation. Det kan enten være tænkt ind som en integreret del af evalueringsforløbet, eller være et tilbud til særligt interesserede institutioner.

Evalueringens rammer

Rammerne om evalueringerne kan have stor betydning for, om institutionerne kommer til at opleve evalueringerne som udviklings- og anvendelsesorienterede:

- **Institutionerne med i udvælgelsen:** Evalueringer skal tage emner op, som er relevante og aktuelle, hvis de skal opleves som meningsfulde at arbejde med for institutionerne. Derfor er det en god ide, hvis uddannelsesinstitutionerne selv er med til at pege på, hvilke temaer og problemstillinger kommende evalueringer skal fokusere på, og at de spiller en vigtig rolle i udvælgelsesprocessen.

Tværgående evalueringer
© 2012 Danmarks Evalueringsinstitut

Design
BGRAPHIC

Foto
Thomas Søndergaard, Colourbox, Scanpix

Tryk
Rosendahls–Schultz grafisk a/s

Eftertryk med kildeangivelse er tilladt

Bestilles hos
Danmarks Evalueringsinstitut
Østbanegade 55, 3.
2100 København Ø

T 35 55 01 01
F 35 55 10 11

E eva@eva.dk
H www.eva.dk

ISBN 978-87-7958-679-6

DANMARKS
EVALUERINGSINSTITUT

Østbanegade 55, 3.
2100 København Ø

T 35 55 01 01
F 35 55 10 11

E eva@eva.dk
H www.eva.dk

Danmarks Evalueringsinstitut udforsker og udvikler kvaliteten af dagtilbud for børn, skoler og uddannelser. Vi leverer viden, der bruges på alle niveauer – fra institutioner og skoler til kommuner og ministerier.

ISBN: 978-87-7958-679-6

